

ANNA KUBACKA
ORCID: 0000-0002-3641-426X
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

(DOI: 10.17460/PHO_2025.1_2.05)

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA W IRLANDII W PERSPEKTYWIE HISTORYCZNEJ I WSPÓŁCZESNEJ

WPROWADZENIE

W XXI wieku irlandzki system edukacji i opieki nad małym dzieckiem jest silnie skoncentrowany na „podróży” (z języka irlandzkiego *Aistear*), to jest aktywnego i odkrywczego okresu w życiu człowieka, jakim jest okres wczesnego dzieciństwa, konstruowany i dostosowany do jego indywidualnych predyspozycji i możliwości rozwojowych na przestrzeni czasu i miejsca jego rozwoju – „tu i teraz” (*Aistear, The Early Childhood Curriculum Framework*, 2009, s. 6).

Warto przyjrzeć się, jak do tak ukształtowanego współcześnie irlandzkiego systemu doprowadził bieg historii tego kraju. Przedmiotem badań stała się wczesna opieka i edukacja w Republice Irlandii, a celem niniejszego artykułu jest ukazanie rozwoju systemu opieki i edukacji nad małym dzieckiem w Republice Irlandii na tle historycznych uwarunkowań i w odniesieniu do sytuacji społecznej, która wywarła ogromny wpływ na jego obecny kształt. Nakreślony został współcześnie opracowany program, standardy oraz założenia systemowe oddziaływań (odpowiednika polskiej podstawy programowej) odnoszące się do edukacji i opieki nad dzieckiem od chwili narodzin do lat 6.

Artykuł składa się z następujących części: wprowadzenia, części pierwszej, poświęconej edukacji przedszkolnej w Irlandii w ujęciu historycznym, części drugiej – odnoszącej się do współczesnej edukacji przedszkolnej w Irlandii i części trzeciej, przedstawiającej praktykę edukacyjną w przedszkolu irlandzkim z zaakcentowaną historią małej Ani¹ oraz podsumowania i wniosków.

¹ Imię zmieniono.

Podstawą powstania artykułu stały się irlandzkie dokumenty rządowe oraz dane statystyczne udostępnione przez stronę irlandzką Central Statistics Office/ An Phríomh-Oifig Staidrimh (CENSUS – Central Statistics Office/ An Phríomh-Oifig Staidrimh). Ponadto w pracy wykorzystano literaturę przedmiotu, głównie anglojęzyczną. Dodatkowo oparto się na ponad 10-letnim doświadczeniu pedagogicznym autorki artykułu, która od roku 2012 do 2023 pracowała w placówce opieki i edukacji małego dziecka w Dublinie (przede wszystkim w oparciu o obserwacje gromadzone w toku pracy zawodowej z dziećmi i metodę studium indywidualnego przypadku). Doświadczenie to wzbudziło potrzebę poszukiwań naukowo-badawczych w obrębie wczesnej opieki i edukacji w Republice Irlandii (ECCE), a także chęć dalszego poszerzenia wiedzy w przedmiocie uwarunkowań kształtujących współczesny wymiar pierwszego szczebla edukacji w Irlandii.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA W IRLANDII W UJĘCIU HISTORYCZNYM

Początki koncepcji konstruowania edukacji i opieki dziecka w Irlandii sięgają XVIII wieku i odwołują się do przeniesionych na grunt irlandzki (przez dawne elity arystokratyczne) myśli pedagogicznej Johna Locke'a² oraz Jeana-Jacques'a Rousseau³, a także Johanna H. Pestalozziego⁴ (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 2).

Wcześniej powstały także szkoły protestanckie, będące koncepcją edukacji przeniesioną z Wielkiej Brytanii. W dniu 6 lutego 1730 powstało stowarzyszenie The Incorporated Society in Dublin promujące angielskie szkoły protestanckie w Irlandii (Milne, 1974), tym samym czasie zaczęły powstawać tzw. Charter Schools (Milne, 1974). Jednak to oddolne inicjatywy rodziców, a następnie środowisk kościelnych (zarówno protestanckich, katolickich, jak i innych), które zakładały szkoły przykościelne, formułowały drogę rozwoju systemu edukacji Irlandii. Stało się tak, ponieważ edukacja była odpłatna, a standardy i warunki edukacji we wszystkich typach oferowanej edukacji (wyznaniowej) i opieki nie zaspokajały oczekiwań rodziców. Przeważająca część dzieci i młodzieży nie uczęszczała zatem do żadnych szkół aż po wiek XIX (Lyons, 2003, s. 274). Edukacja i opieka domowa stały się bardzo powszechne w Irlandii. Rodzicielskie zaangażowanie elit arystokratycznych w edukację dzieci doprowadziło do przedstawienia przed parlamentem irlandzkim problemu i zwrócenie

² John Locke pochodził z Anglii i był jednym z najwybitniejszych myślicieli Europy nowożytnej. Głosił między innymi, że obawa przed wstydem po dokonaniu występku powinna być hamulcem i tym samym chęcią do utrzymania cnoty. Locke traktował dziecko poważnie, jako istotę rozumną (Kot, 1996, s. 335).

³ Koncepcja wychowania naturalnego. J.J. Rousseau wskazywał na konieczność rozwijania ciała, charakteru, duszy i umysłu dziecka, a nie jego kształtowania (Kot, 1996, s. 24).

⁴ Potępiał on między innymi rutynę szkolną i wzywał do rozwijania wewnętrznej siły, ducha i serca dziecka. Podkreślał rolę domu rodzicielskiego jako podstawę wychowania (Kot, 1996, s. 142).

uwagi państwa na ten aspekt społeczny, co miało miejsce dzięki opublikowanej w roku 1798 przez Richarda Lovella Edgewortha rozprawie *Practical Education* (Lyons, 2003, s. 228). Jednym z najbardziej wybrzmiewających i doniosłych aspektów edukacji Edgewortha jest to, że swoje wnioski oparł na podstawie obserwacji dzieci (Lyons, 2003, s. 228).

Należy wymienić inne osoby, które w owym czasie podążyły za Richardem Lovellem Eadeworthem. Lady Powerscourt założyła pierwszą szkołę dla małych dzieci w swojej posiadłości w Enniskerry Co. Wicklow w 1826 roku, gdzie zorganizowała dla podopiecznych ogród do zabawy, zebrała zabawki i książki, zapewniła posiłki (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 2). H. Synge zafascynowany poglądami Pestalozziego ufundował w roku 1815 szkołę dla małych dzieci w swojej posiadłości w Roundwood w hrabstwie Wicklow, gdzie w założonej przez siebie małej drukarni drukował wyjaśnienie idei Pestalozziego i materiały dla dzieci do nauki (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 2). Z kolei Eleonore Heerwart, która nauki czerpała u drugiej żony Friedricha Froebela, została nauczycielką małych dzieci (kindergarten: kinder – dziecko, garden – ogród, nauczyciel ogrodnik, dziecko pielęgnowane i wspierane, pobudzane do rozwoju) i w 1862 roku otworzyła pierwszą szkołę w Dublinie dla dzieci z klasy średniej. Ona również drukowała materiały i broszury o idei wychowania w duchu Froebela (Mhathuna, Taylor, Dublin, 2012, s. 2). W Irlandii były to w owym czasie pionierskie placówki, oferujące opiekę, wychowanie i edukację małego dziecka. Pełny zarys historii edukacji małego dziecka w Irlandii ukazuje publikacja pt.: *The Development of Infant Education in Ireland, 1838–1948* autorstwa Maura O'Connor (O'Connor, 2010).

Początek irlandzkiego systemu edukacji obowiązkowej to utworzenie National System of Education w roku 1831 (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 3). Wyznaczony obowiązek szkolny nie precyzował jednak wieku, w którym dzieci powinny zacząć go spełniać. Dwulatki objęte zostały jednym wspólnym systemem edukacji, co wynikało z zauważalnego braku innych, oddzielnych instytucjonalnych form edukacji i opieki małego dziecka w Irlandii (poza wspomnianymi wyznaniowymi i pionierskimi). Administracja Wielkiej Brytanii podejmowała kroki ku zmianie tego stanu. Już w roku 1837 do Irlandii skierowano Samuela Widerspina, którego zadaniem było wypracowanie systemu edukacji małego dziecka (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 3). Był on prekursorem w postrzeganiu edukacji małego dziecka w Irlandii, podkreślał ogromną rolę nauczyciela jako przewodnika w rozwoju intelektualnym dziecka, który w sposób inspirowany, interesujący i żywiołowy przekazywał wiedzę i doceniał rolę zabawy jako środka do zdobywania wiedzy przez dziecko (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 3). Wizję tę kontynuował zięć Samuela Widerspina – Thomas Urry Young. W roku 1852 z ramienia National Board of Education powstała modelowa szkoła (Model Infant School) przy Marlborough Street w Dublinie założona właśnie przez Thomasa Urry Younga. Opracował on także podręcznik – przewodnik dotyczący teorii i praktyki nauczania w szkole dzieci oraz wydzielił część

szkoły na ogródek dziecięcy. Warto podkreślić, że Thomas Urry Young zdawał sobie sprawę, iż dzieci w wieku 2 lat nie powinny być umieszczone w klasach z dziećmi znacznie starszymi i sugerował potrzebę przydzielania uczniów do klas wg wieku (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 3). W roku 1884 wprowadzono wytyczne wyznaczające granice, w myśl których dziecko poniżej 3 roku życia nie mogło uczęszczać do szkoły. Jednocześnie ustalono, że dziecko powinno znaleźć się w szkole najpóźniej do 7 roku życia. Taki stan rzeczy utrzymywał się do roku 1934 (czyli w latach 1884–1934 dzieci 3-letnie uczęszczały już do szkoły) (O'Connor, 2010).

Kolejnym kamieniem milowym w historii kształtowania podstaw instytucjonalnej opieki i edukacji małego dziecka w Irlandii było powołanie w roku 1868 The Powis Commission, który miał za zadanie rozwój systemu edukacji w Irlandii. W roku 1881 sukcesem tej instytucji było wydzielenie najmłodszych roczników dzieci w Model Infant School przy Marlborough Street w Dublinie w modelu ogródka froeblovskiego (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 4).

Ważnym okazał się raport *The Belmore Commission* i jego rekomendacje (Final Report of the Belmore Commission) z 1898 roku, nawołujące państwo do zaadoptowania w zmodyfikowanej formie systemu froeblovskiego i wdrożenia go do systemu edukacji w szkole podstawowej dla najmłodszych dzieci (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 4).

Rok 1900 przyniósł rewolucję w irlandzkim systemie edukacji. Wypracowano model Revised Program, który umiejscowił dziecko w centrum praktyk pedagogicznych (*child-centred education*), z nastawieniem na naukę umiejętności praktycznych (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 6; O'Connor, 2010, s. 259).

W 1920 roku w miejscowości Waterford dwie siostry zakonne ze zgromadzenia Mercy Order – Eleonor Gibson i Gertrude Alman – przeniosły na grunt irlandzki idee Marii Montessori i podstawy metody montessoriańskiej⁵. Siostra Gertruda założyła pierwszy w Irlandii Dom Dziecięcy (Casa dei bambini) (St. Nicholas Montessori Society of Ireland, 4th Anniversary edition, Spring 2010, Founded by the Irish Government under the National Development plan 2007–2010).

Była to bezpłatna placówka oferująca edukację i opiekę dla 110 dzieci, w wieku od 4 do 7 lat, finansowana przez Department of Education w Irlandii. System wychowania i edukacji stworzony przez Marię Montessori szybko zyskał na popularności w Irlandii i z biegiem lat powstawały kolejne, liczne placówki montessoriańskie (St. Nicholas Montessori Society of Ireland, 4th Anniversary edition, Spring 2010, Founded by the Irish Government under the National Development plan 2007–2010).

⁵ Maria Montessori, podobnie jak J.J. Rousseau, uważała, że natura dziecka pozwala mu wydobyć siłę i bogactwo, potencjał w nim drżący. Wskazywała na potrzebę pozytywnego wzmacniania poprzez stworzenie nie pobudzającego środowiska. Dziecko z natury chce być zajęte nie zabawą samą w sobie, ale czynnością (Kot, 1996, s. 336).

Rok 1922 to bardzo ważna data w nowożytnej historii Irlandii, związana z ogłoszeniem *Free State* – wolnego państwa Irlandia uwalniającego się spod panowania brytyjskiego (Kubacka, 2020, s. 311). Od tego momentu możemy mówić o pierwszym formalnym odłączeniu Irlandii od Wielkiej Brytanii, powstaniu niepodległej Irlandii, czego konsekwencją było ogłoszenie konstytucji (Moody, Martin, 2001, s. 287). *Free State* (wolne państwo irlandzkie) gwarantowało rozwój i kontrolę nad systemem edukacji w duchu irlandzkim. Osiągnięciem było uchwalenie konstytucji irlandzkiej, której zapisy, aktualne do dziś, stanowią niezbędny element do analizy historycznej powstania irlandzkiego systemu edukacji i opieki nad małym dzieckiem.

W konstytucji Irlandii z roku 1937 znajdują się zapisy, u podstaw których należy upatrywać brak tworzenia instytucjonalnych, państwowych form opieki nad dzieckiem Irlandii w przeszłości. Artykuł 41 wskazuje, że państwo uznaje rodzinę za naturalną, pierwotną i podstawową komórkę społeczeństwa (Constitution of Ireland, artykuł 41, paragraf 1, ustęp 1), której państwo broni, uznając, że kobieta pozostająca w domu w celu opieki nad dzieckiem wspiera państwo, co uznano za bezcenne (Constitution of Ireland, artykuł 41, paragraf 2, ustęp 1). Państwo jest zobligowane do zapewnienia takiego wsparcia ekonomicznego, aby kobieta nie musiała rezygnować z opieki nad dzieckiem w domu, by pójść do pracy i zagwarantować byt rodzinie [tu i dalej tłumaczenie autorki – S.K.] (Constitution of Ireland, artykuł 41, paragraf 2, ustęp 2). Te dwa paragrafy (2.1. i 2.2.) artykułu 41 konstytucji Republiki Irlandii są podstawą całego funkcjonującego systemu opieki socjalnej Irlandii po dziś dzień oraz stanowią formalno-prawne wytłumaczenie, dlaczego irlandzki system przedszkolny rozwinął się dopiero w latach 90. XX wieku, a najbardziej w okresie Celtyckiego Tygrysa⁶ po roku 2000, kiedy w okresie rozkwitu ekonomicznego kraju i związanej z nim prosperity gospodarczej znacznie zwiększył się udział kobiet na rynku pracy (McWilliams, 2007). Świadczy to też o tym, dlaczego jedynymi państwowymi placówkami dziennej opieki przedszkolnej w Irlandii do 1940 roku były: Liberty Creche (Dublin, 1892), Henrietta Street Nursery (Dublin, 1923) oraz St. Brigid's Day Nursery (Dublin, 1939). Zwraca uwagę na te placówki Maire Mhic Mhathuna i Mark Taylor (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 8).

St. Brigid's Nursery rozpoczęło działalność w październiku 1940 roku. Pomysł otwarcia dziennego punktu opieki nad małymi dziećmi zrodził się w grupie wysoko wykształconych kobiet nazywanych Ladies Committee of the Civics

⁶ Terminem *Celtycki Tygrys* w historii Republiki Irlandii określa się okres prosperity gospodarczej, który przełożył się na dynamiczne zmiany w wielu sferach życia jej obywateli (zarówno społecznych, ekonomicznych, jak i rodzinnych) i odnosi się do czasu między rokiem 1990 a 2007. U podstaw rozwoju upatruje się decyzji politycznych w zakresie legislacyjnym, które spowodowały zainteresowanie ze strony kapitału zagranicznego (głównie ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej) inwestycjami w Republice Irlandii. Te spowodowały niemal całkowity spadek bezrobocia, a korzystne oprocentowania kredytów podniosły standard życia obywateli. Nastąpił między innymi rozwój budownictwa mieszkaniowego. Szeroko na temat ery *Celtyckiego Tygrysa* w historii Republiki Irlandii piszą Colin Coulter oraz Steve Coleman w książce zatytułowanej *The end of Irish history? Critical approaches to the Celtic Tiger* (2003).

Institute (Dublin Steiner School, dostęp: 20.12.2024), których dzieci musiałyby pozostać same w domu w czasie, kiedy matki były w pracy. Głównym zadaniem żłobka było nauczanie dzieci samodzielności i *life skills*, czyli umiejętności życiowych związanych z higieną i samodzielnością w ubieraniu się, jak również wyeliminowanie samotności dzieci poprzez zabawę z rówieśnikami. Żłobek-przedszkole St. Brigid's działa w Dublinie do dziś i zapewnia opiekę, wychowanie i edukację dla 60 dzieci z terenu Dublin North Inner City (obszar północnej części Dublinu) (St. Brigid's Day N

Na skutek historycznych uwarunkowań społecznych wynikających z zapisów konstytucyjnych, o których mowa powyżej, udział kobiet na rynku pracy w Irlandii był znikomy. Nawet jeżeli uczestniczyły one aktywnie zawodowo, to już w momencie zamążpójścia albo w momencie oczekiwania na narodziny potomstwa społecznie oczekiwanym stanem było odejście z pracy⁷. Do roku 1960 przeważająca większość dzieci pozostawała pod opieką domową mamy lub sąsiadek (należy pamiętać, że do 1934 dzieci rozpoczynały edukację w szkole w wieku 3 lat, a od 1934 – dzieci w wieku 4 lat), co oznacza, że w latach 60. XX wieku dziecko po upływie 4 lat spędzonych w domu posyłane było do szkoły. M.M. Mhathuna i M. Taylor wskazują, że w obliczu braku pomocy i wsparcia ze strony państwa irlandzkiego pod koniec lat 60. XX wieku rozpoczął się proces tworzenia prywatnych i społecznych placówek wczesnej edukacji i opieki dla dzieci (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 8). Do lat 60. ubiegłego wieku z ramienia państwa nie wydarzyło się nic znaczącego w rozwoju edukacji i opieki nad małym dzieckiem, również w związku z kryzysem ekonomicznym, ogromną falą emigracji z Irlandii, między innymi do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, oraz modelem rodziny wspieranym konstytucyjnie. *Blisko pół miliona ludzi opuściło Irlandię w latach 1945–1960. W roku 1964 urodziło się 2000 dzieci kobietom mającym ponad 10 dzieci* (McWilliams, 2007, s. 30).

Przełom nastąpił w roku 1969, zainicjowanym projektem i placówką Rutland Street Project (Rutland Street Project) w Dublinie. Pomysłodawcami projektu był Department of Education (Irlandia) wraz z Van Leer Foundation⁸. Zapoczątkowano program *Early Start*, obejmujący utworzenie przedszkoli podłączonych do szkół w *areas of disadvantages*, czyli – nie tłumacząc bezpośrednio na język polski, a posługując się językiem pedagogicznym – w grupach defaworyzowanych, obszarach wymagających wsparcia. Zakończenie projektu wyznaczono na rok 1995.

Rok 1969 to także powstanie IPPA (Irish Preschool Play Association) zrzeszającej „preschool playgroups”. Jest to najstarsza instytucja skupiająca placówki i pozostałe formy wczesnej opieki i edukacji małego dziecka w Irlandii.

⁷ Rozmowa z Noeleen Hyland (Dublin, 22.01.2019).

⁸ Obecnie w tym miejscu znajduje się placówka o nazwie Holy Child Preschool, wspierana przez irlandzki departament edukacji i zapewniająca 103 miejsca dla dzieci w wieku przedszkolnym.

Historię jej powstania i działalności opisuje przytaczana na początku artykułu publikacja F. Douglas (Douglas, 2018).

Edukacja i opieka nad małym dzieckiem w Republice Irlandii w dalszym ciągu odbywała się w większości w ramach opieki domowej (z uwagi na wskazany wyżej mały udział kobiet na rynku zatrudnienia oraz w obliczu niewielkiej liczby placówek wczesnej opieki i edukacji). Powstała nowa grupa zawodowa, określana współcześnie *childminders* (obecnie w Irlandii zarejestrowanych jest około 15 000 niespokrewnionych z dzieckiem opiekunek). Central of Statistics Office podaje, że 13% rodzin w Irlandii korzysta z płatnej usługi opieki domowej (w środowisku domowym dziecka lub w domu opiekunki).

W roku 2012 IPPA i National Children's Nurseries Association (NCNA) utworzyły Early Childhood Ireland – organizację, która dziś zrzesza 3800 członków/podmiotów zajmujących się opieką i edukacją małego dziecka w Irlandii (w Irlandii obecnie funkcjonuje 4600 podmiotów oferujących różne formy opieki i edukacji małego dziecka) (*Early Childhood Ireland*).

Republika Irlandii ratyfikowała Konwencję Praw Dziecka w roku 1989⁹ (Konwencja o Prawach Dziecka), a w roku 1991 przyjęto *Child Care Act* (Child Care Act, 1991). Był to pierwszy akt prawny przyjęty w zakresie opieki nad dzieckiem i jego prawami od roku 1908 w ustawodawstwie Irlandii. Następstwem tego było nasilenie oddolnych procesów społecznych i powołanie National Forum on Early Childhood Education w roku 1998. W wyniku powołania tej organizacji, rozwoju gospodarczego kraju oraz wzrostu możliwości udziału kobiet w rynku pracy i ich udziału w wyższej edukacji, w 2000 roku opracowano National Children Strategy, której zadaniem było wcielanie w życie postanowień Karty Praw Dziecka przyjętych wraz z Konwencją i rozwój sektora wczesnej edukacji dziecka od urodzenia do lat 6. National Children's Strategy zrzeszyła rodziców, prywatny sektor opieki domowej, właścicieli różnych placówek opieki i edukacji małego dziecka oraz różne agencje pozarządowe, co doprowadziło do opublikowania tzw. *White Papers* (Ready to Learn. White Papers on Early Childhood Education in Ireland). Wydanie *White Papers* stało się wstępem do wydania *Siolta: The National Quality Framework for Early Childhood Education* (dokumentu obowiązującego do dziś, wyznaczającego standardy edukacji i opieki nad małym dzieckiem do lat 6, o którym traktuje część artykułu poniżej).

Kolejnym ważnym krokiem na drodze rozwoju, opieki i edukacji małego dziecka w Republice Irlandii stał się raport Organizacji Do Spraw Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development), opublikowany w 2004 roku, który skrytykował sposób edukowania małych dzieci w szkole podstawowej, uznając, że edukacja ta jest zbyt sformalizowana i oparta na dyrektywach. To wymusiło na Irlandii opracowanie nowego programu opieki i wczesnej edukacji dla małego dziecka.

⁹ W tym samym roku Konwencję Praw Dziecka ratyfikowała Polska.

Tak w roku 2009 powstał *Aistear: The Early Childhood Curriculum Framework* (*Aistear* w języku irlandzkim oznacza *podróż*¹⁰), który stanowi ramy programowe do formułowania procesów opieki i edukacji dziecka w wieku 0–6 lat. *Aistear* podkreśla rolę wczesnego dzieciństwa jako ważnego czasu istnienia, radości i uczenia się na podstawie nowych doświadczeń. Opiera się na 12 wzajemnie powiązanych obszarach, przedstawionych w trzech grupach: dzieci i ich życie we wczesnym dzieciństwie, powiązania dzieci z innymi, jak dzieci uczą się i rozwijają (*Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework*, 2009, s. 6).

W ramach tego modelu do opisu uczenia się i rozwoju dzieci stosuje się wzajemnie powiązane ze sobą elementy: dobre samopoczucie (*wellbeing*), tożsamość i przynależność (*identity and belonging*), komunikowanie się (*communicating*), odkrywanie i myślenie (*exploring and thinking*) (*Aistear, Early Childhood Curriculum Framework*, National Council for Curriculum and Assessment). *Aistear – the Early Childhood Curriculum Framework* to podróż będąca okresem odkrywczym, fascynującym, a przede wszystkim okresem płynnym, w którym wszystko odbywa się w swoim czasie, bez pośpiechu. *Aistear* opiera się na 12 zasadach *principles*. W bezpośrednim tłumaczeniu oznacza „zasady”, ale właściwszym określeniem byłyby „klucze, mechanizmy”, ponieważ polskie znaczenie nasuwa skojarzenie, że zasady są sztywne i ograniczające, a na pewno to byłoby zaprzeczeniem idei *Aistear*. Mamy zatem mechanizmy uczenia się i rozwoju w okresie wczesnego dzieciństwa podzielone na trzy grupy. Pierwsza grupa odnosi się do dzieci i ich życia we wczesnym dzieciństwie i obejmuje docenienie wyjątkowości dziecka, równości i różnorodność dzieci oraz uznanie ich jako aktywnych obywateli. Druga grupa mechanizmów odnosi się do nawiązywania znajomości dziecka z innymi i tutaj mamy odniesienie do relacji dziecka np. z rówieśnikami, rodzicami, rodziną i wspólnotą (społecznością). Trzecia grupa dotyczy tego, jak dzieci się uczą i rozwijają, w jaki sposób się uczą i rozwijają – to znaczy aktywnie, poprzez zabawę i praktyczne doświadczenie, poprzez udział w społeczności, z wykorzystaniem języka oraz środowiska jako miejsca uczenia się.

Dokument *Siolta* (*Siolta – The National Quality Framework for Early Childhood Education*), tłumacząc z języka irlandzkiego na język angielski, oznacza *seeds*, a na język polski – „nasiona”, wyznacza irlandzkie *Krajowe Ramy Jakości Wczesnej Edukacji*, które zostały opracowane przez Centrum Wczesnego

¹⁰ Wczesna edukacja i opieka nie powinny być wpasowane, „przytwierdzone” do wieku i stopnia rozwoju biologicznego człowieka, ale do jego społeczno-kulturalnego rozwoju w danym momencie i w połączeniu z rozwojem biologicznym i odkrywaniem tego potencjału oraz jego wzmacnianiem, pobudzaniem; takie podejście wpłynęło na wypracowanie edukacji przedszkolnej w Nowej Zelandii (*Te Whariki*, tłumacząc na język polski „fale”) oraz na gruncie europejskim we Włoszech, w miasteczku Reggio Emilia i holenderskiej koncepcji Marta Meo („o własnych siłach, wzbudzanie i rozwijanie posiadanych, wrodzonych zdolności”). Irlandzka wizja jak ma wyglądać opieka i edukacja małego dziecka w XX wieku (i w przyszłości) zrodziła się właśnie z tych kierunków współczesnej myśli pedagogicznej i stanowi ich połączenie.

Rozwoju i Edukacji w imieniu Departamentu Edukacji i Umiejętności. Dokument ten został opublikowany w roku 2006 po okresie trzech lat konsultacji z ponad 50 różnymi organizacjami. Reprezentowały one pracowników opieki nad dziećmi, nauczycieli, rodziców, badaczy i inne podmioty w Irlandii. Bardzo ważną informacją jest to, że celem dokumentu i standardów *Siolta* jest definiowanie, ocena i wpieranie poprawy jakości we wszystkich aspektach praktyki w placówkach i miejscach wczesnej opieki i edukacji (ECCE), w której przebywają dzieci w wieku od urodzenia do 6 lat. Standardy *Siolta* obejmują zarówno opiekę dzienną w pełnym, jak również w niepełnym wymiarze godzin, usługi sesyjne oraz – co bardzo ważne – zajęcia w ramach Junior i Senior Infants, to jest w klasach początkowych w szkołach podstawowych (czyli w klasach będących odpowiednikiem klas „0” w Polsce). To wskazuje i uwypukla historyczne zażyłości placówek szkolnych z opieką i edukacją małego dziecka wskazaną powyżej.

Dokument *Siolta* składa się z trzech odrębnych, ale powiązanych ze sobą elementów: zasad, standardów i komponentów jakości. Dwanaście zasad (przy Aistear też występuje 12 zasad) przedstawia ogólną wizję ram, natomiast 16 standardów i 75 komponentów pozwala na praktyczne zastosowanie tej wizji we wszystkich aspektach ECCE. Standardy dotyczą: praw dziecka, otoczenia, rodziców i rodziny, konsultacji, interakcji, zabawy, planowania i ewaluacji, programu, zdrowia i samopoczucia, organizacji, praktyk, komunikacji, zmian, tożsamości i przynależności, ustawodawstwa i regulacji, zaangażowania społecznego (*Siolta – the National Quality Framework for Early Childhood Education*, Dublin, 2017).

Założenia programowe systemu edukacji i opieki małego dziecka w Irlandii obejmują dwa wymienione wyżej dokumenty: *Aistear – the Early Childhood Curriculum Framework* oraz *Siolta – the National Quality Framework for Early Childhood Education*. Dokumenty są spójne z najważniejszymi aktami prawa irlandzkiego dotyczącymi bezpośrednio dzieci i ich sytuacji (np. *Child Care Act* i innymi (*Child and Family Agency Act 2013*, *Child Care Act 1991*, *Child Care Acts 1991–2022*, *Childcare Support Act 2018*, *Children First Act 2015*)).

Kiedy już opracowano i przygotowano wszelkie prawne i programowe założenia państwowego modelu wczesnej opieki i edukacji małego dziecka, przyszedł czas na jego wdrożenie (w obrębie już funkcjonującego od lat modelu) i finansowanie.

National Voluntary Childcare Collaborative porównało i przeanalizowało działalność ośmiu niepaństwowych stowarzyszeń (związanych z edukacją i opieką nad małym dzieckiem w Irlandii) między innymi: St. Nicholas Montessori Society of Ireland, froebelowski Irish Steiner Kindergarten Association. Barnardos, Children in Hospital Ireland, Stowarzyszenie Opiekunek Domowych, Irish Preschool Play Association (IPPA).

Na skutek analiz, wniosków i zaleceń rząd irlandzki w roku 2009 ogłosił free-preschool year (bezpłatny rok edukacji i opieki przedszkolnej), który wszedł

w życie z dniem 1 stycznia 2010 roku jako *ECCE Scheme* (Early Childhood Care and Education Scheme). Oznacza to, że zaledwie 15 lat temu zapoczątkowano w Irlandii dostęp do bezpłatnej wczesnej edukacji i opieki nad małym dzieckiem finansowany przez państwo. *ECCE Scheme* obejmuje 3 godziny dziennie przez 5 dni w tygodniu w trakcie dziennego pobytu dziecka w placówce. Może to być jedyna forma edukacji przed rozpoczęciem formalnej nauki w szkole (czyli tylko 3 godziny dziennie) lub stanowić część całodziennego pobytu dziecka w placówce wczesnej opieki i edukacji, zgodnie z wolą i decyzją rodziców oraz dostępnymi miejscami oferowanymi przez sektor. Dodać należy, że koszty edukacji i opieki nad małym dzieckiem w Irlandii są jednymi z najwyższych w Europie (RTE) i jednym z głównych powodów, dla których państwo podjęło decyzję o wdrożeniu rządowych dopłat. Średnio irlandzkie gospodarstwo domowe oddaje 20% swoich rocznych przychodów na pokrycie opieki i wychowania dziecka w placówce (RTE).

W czerwcu 2011 roku przy rządzie został utworzony Department of Children and Youth Affairs (departament dzieci i do spraw młodzieży), a pierwszym ministrem do spraw dzieci (Minister of State for Children) był Austin Currie. Został on powołany na urząd ministerialny już w grudniu 1994 roku, choć nie było wówczas jeszcze ministerstwa. Urząd ten funkcjonował przez wiele lat jako „przydzielony” do trzech innych ministerstw: *Health and Children* (zdrowia i dzieci), *Justice and Law Reform* (prawa i reform prawnych) oraz *Education and Skills* (edukacji i umiejętności). Minister był odpowiedzialny za sprawy dzieci (children’s affairs) we wszystkich trzech ministerstwach. W roku 1997 nazwa Ministerstwo Zdrowia (Department of Health) zastąpiona została przez Ministerstwo Zdrowia i Dzieci (Department of Health and Children). Było to konieczne ze względu na potrzeby legislacyjne w tworzeniu podstaw prawnych przy wdrażaniu rządowego i państwowego systemu opieki i edukacji małego dziecka. Biuro Ministra Dzieci (Minister of Children) zostało utworzone w grudniu 2005 roku na potrzeby spotkań gabinetowych, w których mógł wtedy uczestniczyć Minister Dzieci. Utworzone w roku 2011 odrębne Ministerstwo poświęcone sprawom dzieci – Department of Children and Youth Affairs – zmieniło nazwę w roku 2020 na Department of Children, Equality, Disability, Integration and Youth (Early Childhood Ireland), a w roku 2025 na Department of Children, Disability and Equality.

Obecnie finansowanie programu *ECCE Scheme* odbywa się za pomocą National Childcare Scheme (NCS) (National Childcare Scheme (NCS), aby pomóc rodzinom w udźwignięciu kosztów opieki nad dzieckiem (Education in Ireland). Rząd wypłaca pieniądze za edukację i opiekę dziecka w ramach programu ECCE bezpośrednio placówkom, nie rodzicom. Drugim ważnym powodem wprowadzenia programu ECCE przez rząd irlandzki było zadanie opóźnienia rozpoczynania edukacji dziecka w szkole i tym samym dłuższe pozostawanie poza sformalizowaną edukacją w placówce edukacji i opieki nad małym dzieckiem lub w ramach innych form sprawowanej opieki.

Bezpłatny wymiar edukacji i opieki przedszkolnej w Republice Irlandii wynosi obecnie 3 godziny dziennie, 5 dni w tygodniu, przez 38 tygodni w roku, przez 2 lata (rozszerzenie programu z jednego roku na dwa lata). Każda kolejna godzina w placówce po 3 godzinach może być dodatkowo płatna przez rodziców (jeśli placówka oferuje taką możliwość). Placówki wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem uczestniczące w rządowym programie ECCE zobowiązane są do implementacji obowiązujących ram nauczania Aistear (*Aistear, the Early Childhood Education and Care*, 2009) oraz standardów *Siolta* (*Siolta – The National Quality Framework for Early Childhood Education*). Dokumenty podlegają ciągłej aktualizacji.

Obecnie dziecko musi mieć ukończone 2 lata i 8 miesięcy i nie może mieć więcej niż 5 lat i 6 miesięcy, aby móc uczestniczyć w programie ECCE (Department of Children, Equality, Disability, Integration and Youth, *Rules for ECCE Programme*, Version 2, October 2023, valid for the 2023/2024 Programme Year).

Irlandzki system wczesnej opieki i edukacji nad małym dzieckiem jest bardzo specyficzny. Opiera się na rządowym finansowaniu prywatnych przedszkoli i innych form opieki i edukacji, które ukonstytuowały się na przestrzeni lat wobec narastających potrzeb i w obrębie historycznych i społecznych uwarunkowań w Irlandii, także wobec braku zaangażowania państwa w tworzenie tego typu placówek.

W roku 2024 w Irlandii funkcjonowało 4600 placówek opieki i edukacji małego dziecka (tzw. „childcare settings”), pod opieką których znajdowało się ponad 200 000 dzieci (*Childhood Services Ireland*).

WCZESNA OPIEKA I EDUKACJA DZIECKA W REPUBLICIE IRLANDII¹¹

Edukacja przedszkolna (preschool education) współcześnie wyrażana jest w Irlandii skrótem ECCE od *Early Childhood Care and Education* (opieka i edukacja w okresie wczesnego dzieciństwa¹²) i dotyczy dzieci od momentu narodzin do lat 6, kiedy rozpoczynają one formalną i obowiązkową edukację w szkole podstawowej.

ECCE przyjmuje wiele różnych – ukształtowanych historycznie i społecznie – form, występujących obok siebie w wymiarze paralelnym, które wymienia Francis Douglas (Douglas, 2018):

¹¹ Wielość form opieki i edukacji małego dziecka w Republice Irlandii dostarcza trudności z zamknięciem w jedną klamrę terminologiczną tej części artykułu. Obszernej terminologii dotyczącej europejskich systemów edukacyjnych dostarcza strona The structure of the European education systems, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/data-and-visuals/european-education-structures> (dostęp: 01.09.2025). Celem ukazania polskiemu czytelnikowi, czego będzie dotyczyć ta część artykułu, w tym miejscu autorka stosuje opis „współczesna edukacja przedszkolna w Irlandii” oraz „wczesna opieka i edukacja dziecka”.

¹² Tłumaczenie autorki.

1. *Creches* lub *Day Care Nurseries* (tak zwany *child-minding service*) placówki opiekujące się bardzo małymi dziećmi (odpowiednik polskiego żłobka) lub też starszymi dziećmi (na przykład tzw. *afterschool* – A.K.¹³), których rodzice pracują lub dla samotnych rodziców.
2. *Preschool playgroups* – grupy zabawowe liczące od 6 do 20 dzieci, które spotykają się regularnie od 2 do 5 razy w tygodniu, aby wspólnie bawić się przez dwie do trzech godzin. Rolą dorosłych w grupie zabawowej jest zapewnienie środowiska bogatego w możliwości, tak aby dzieci mogły uczyć się poprzez działanie. Dorośli muszą pozostać dyskretnie w tle, ale „być pod ręką”, aby odpowiadać na pytania, zachęcać do dyskusji i zapewniać dodatkowy komentarz lub przedmiot, który pobudzi dziecko do ponownych poszukiwań. Celem jest zapewnienie możliwości samodzielnego uczenia się. Oprócz tego grupy zabawowe mają wymiar wspólnotowy, który charakteryzuje się aktywnym zaangażowaniem rodziców i poszerzaniem życia rodzinnego. Zachęca ludzi, aby pomagali sobie i swoim sąsiadom, przyłączając się do ruchu grup zabawowych.
3. *Na Naonrai* – przybierają formy *playgroup* lub *nursery school*, ale świadczą usługi w języku irlandzkim jako *immersion education*/edukacja zanurzenia, czy też bilingual / dwujęzyczną edukację irlandzko-angielską.
4. *Nursery schools* – prywatne, płatne placówki, które oprócz działalności opartej na grupie zabawowej (*playgroup*) podążają wybranym systemem wychowania i opieki; głównie są to placówki montessoriańskie (Douglas, 2018, s. 2), ale też np. froebrowskie.
5. *Childminders* lub też *Baby Minders*, *Domestic Help* i *Au Pair* (chodzi o kobiety oferujące opiekę nad dzieckiem/dziećmi swoich krewnych lub/i sąsiadów we własnym domu).
6. Wydzielone w ramach *National Schools* (państwowych szkołach podstawowych) klasy *Junior* i *Senior Infants Class* (odpowiednik polskiej zerówki / klasy „O”).

Wyszczególnione formy/modele funkcjonowania wczesnej edukacji i opieki są bogate oraz wielopostaciowe. Realizują założenia między innymi myśli pedagogicznej Friedricha Froebła, Marii Montessori, Rudolfa Steinera czy innych wypracowanych modeli (jak *High Scope*) (Mhathuna, Taylor, 2012, s. 83–193).

Na wielość form funkcjonujących paralelnie i liczbę placówek przekłada się liczba dzieci w Republice Irlandii. Szacuje się, że w 2023 roku w Irlandii żyło 1 225 738 dzieci (z tego 88 630 dzieci *foreign nationality*, czyli dzieci obcokrajowców). Dzieci w Irlandii stanowiły zatem 23,2% ogółu populacji tego

¹³ *Afterschool* w Irlandii oferuje opiekę (odpłatną) nad dzieckiem w godzinach przed rozpoczęciem zajęć lekcyjnych w szkole przez dziecko z zaprowadzeniem/odwiezieniem dziecka do placówki edukacyjnej i odbiorem z niej po zakończeniu zajęć lekcyjnych, zapewnieniem posiłków i pomocą w odrabianiu lekcji po szkole do momentu odbioru przez rodzica.

kraju. W roku 2022 Irlandia miała najwyższy szacowany odsetek dzieci w Unii Europejskiej (23,6%). W tym samym roku EU-27 średnia wynosiła 18,1% (*State of the Nation's Children, Sociodemographics*, 2024, s. 6).

PRAKTYKA EDUKACYJNA W PRZEDSZKOLU IRLANDZKIM – HISTORIA MAŁEJ ANI¹⁴

Na uwagę zasługuje istotny element postrzegania wczesnej praktyki edukacyjnej w przedszkolu irlandzkim, a mianowicie nie jest ona traktowana jako „przygotowanie” i stan „przed” (przed szkołą). Okres wczesnego dzieciństwa uznawany jest w praktyce pedagogicznej w Republice Irlandii jako wartość sama w sobie i mająca pozostawić po sobie ślad. W tym celu edukatorzy prowadzą indywidualne dla każdego dziecka dzienniki „Learning Journal”. Edukator pracujący w irlandzkiej placówce wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem gromadzi zapiski podróży (Aistear) – swoiste dowody rozwoju dziecka. „Learning Journal” to rejestr historii opowiedzianych poprzez prace plastyczne i inne wytwory dziecka (dołączone np. w postaci fotografii, transkrypcji rozmów, anegdot, historii edukacyjnych) (*Our Learning Journal*), osiągnięć i wskazania zainteresowań dziecka, które są też odzwierciedleniem zrealizowanego programu Aistear. Ukazuje osobowość, charakter/temperament, emocje, kształtowanie się procesów poznawczych i zainteresowań dziecka na drodze rozwoju. To swoista kronika zdobytych doświadczeń przez dziecko. Zadaniem edukatora jest zobaczyć, próbować zrozumieć i udokumentować te doświadczenia (*Our Learning Journal*).

Edukatorzy zwykle opracowują dla swojej grupy wychowanków program roczny wg podziału na miesiące, tygodnie i dni, przy czym nie jest to sztywny plan, tzn. że ewoluuje on z biegiem czasu prowadzenia grupy przedszkolnej. Niekiedy zaplanowane tematy realizuje się w krótszym, a czasem dłuższym czasie – obserwując dzieci i ich aktualne zainteresowania, ulega on także zmianom tematycznym. Opracowane roczne tematy są hasłami (np. dinozaury, kosmos, Boże Narodzenie), natomiast dobór szczegółowych treści, metod, technik edukacyjnych odbywa się bezpośrednio przed przystąpieniem do realizacji. Edukator dokonuje wyboru najbardziej odpowiednich metod w zależności od wieku dzieci, preferencji, zasobów itp. Konstruowany program każdorazowo opiera się na założeniach *Aister* i w oparciu o standardy *Siolta*. Jego realizacja jest udokumentowana wg schematu: co zostało zaplanowane i dlaczego właśnie ten temat wybrano, jak to zostało zrealizowane i czego dzieci się nauczyły, jakie doświadczenia zebrały. Ważne też, aby tak udokumentowany proces realizacji założeń programowych był przynajmniej w części spójny z kronikami dzieci („Learning Journal”).

Przykład zastosowania założeń programowych w indywidualnej sytuacji edukacyjnej i życiowej dziecka w placówce dziennej opieki i edukacji w Irlandii

¹⁴ Imię zostało zmienione przez badaczkę. W oparciu o metodę studium indywidualnego przypadku.

można przedstawić na przykładzie wprowadzenia tematyki obuwia do planu tygodniowych zajęć. Wyniknęła ona z historii 3-letniej Ani – dziewczynki, która została odizolowana przez grupę¹⁵.

Mama dziewczynki pochodziła z Polski, tata był Irlandczykiem. Ta bardzo troskliwa i kochająca się rodzina cieszyła się, że dziecko rozpoczęło przygodę w przedszkolu. Ania – dziewczynka uśmiechnięta, otwarta, posługująca się językiem polskim i angielskim (na poziomie dziecka 3-letniego) – szybko nawiązała relacje z rówieśnikami. Jednak po pewnym czasie dziewczynka straciła chęć na chodzenie do przedszkola, zamknęła się w sobie, co zaobserwowali edukatorzy w placówce oraz rodzice w domu. Na skutek dziennej obserwacji wolnej, czyli nieopartej na żadnych szablonach, technikach obserwacji tylko poświęceniu uwagi – *pay attention*, edukatorka odkryła, dlaczego tak się stało.

Mama Ani po przyprowadzeniu córki do przedszkola zmieniała jej obuwie na kapcie, dla wygody, higieny oraz z przyzwyczajenia wyniesionego z polskiego kręgu kulturowego, codziennego życia rodziny. Pozostałe dzieci/dziewczynki, z którymi bawiła się dotąd Ania, przychodziły i zostawały w placówce w tym samym obuwiu, tzw. *fancy shoes* – ładnych, eleganckich, bucikach z kokardkami. Różnice w noszonym obuwiu oddaliły od siebie dzieci, stały się powodem niezrozumienia i w konsekwencji separacji.

Obserwacja indywidualna sytuacji dziecka na tle grupy społecznej / grupy przedszkolnej pozwoliła edukatorce zidentyfikować problem, jego źródło oraz wykorzystać zebrane dane do stworzenia *emergent curriculum*¹⁶ (*Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009*). Zgodnie z założeniami *Aistear* i w odpowiedzi na opracowanie planu edukacyjnego przez edukatorkę temat obuwia został uwzględniony w obrębie pięciu obszarów edukacji: społecznej, emocjonalnej, matematycznej, językowej oraz plastycznej/artystycznej i włączony do tematu tygodniowego dla całej grupy przedszkolnej. Zaplanowane aktywności obejmowały zabawę z nauką sznurowania butów (ćwiczenia dnia codziennego, motoryka mała usprawniająca ręce, palce) (*Aim 2.3 Well-being Aistear, Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009*), zabawy matematyczne dotyczące rozmiarów butów, wprowadzenie i utrwalanie pojęcia pary. Uwzględniono też edukację poznawczą z zaakcentowaniem montessoriańskiej edukacji w obszarze kultury (*Aistear, aim/cel 2.6; Identity and belonging/tożsamość i przynależność, Aistear, the Early*

¹⁵ Na podstawie implementacji założeń *Aistear* i *Siolta* w placówce dziennej opieki i edukacji w Dublinie (Dublin 3, Republika Irlandii, 03.05.2016–10.05.2016) udostępnionych autorce artykułu.

¹⁶ W dosłownym tłumaczeniu „nowy program nauczania” dotyczy wykorzystania sytuacji z życia dziecka, bieżącego zainteresowania jako podstawy do stworzenia sytuacji edukacyjnej, w myśl zasad, że to, czym się interesujemy, co jest dla nas ważne, uczy nas najbardziej. Chodzi o praktykę wyłaniającą się z podstawy i dostosowaną do ucznia, grupy uczniów, odpowiadającą na jego/ich potrzeby czy zaistniały, nawet szeroko rozumiany, problem. Chodzi więc o indywidualizację kształcenia.

Childhood Curriculum Framework, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009), rozmawiając o zwyczajach noszenia obuwia na świecie, a poprzez zabawę w sklep i odgrywanie ról następował rozwój społeczny oraz językowy (Aistear, aim/cel 3.3; Identity and belonging/tożsamość i przynależność). W obrębie aktywności plastycznej edukatorka zaplanowała odciskanie śladów butów, stopy w gipsie (Aistear, aim/cel 4.3 communicating/komunikowanie, *Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework*, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009) oraz aktywność plastyczną polegającą na narysowaniu swoich wymarzonych butów (Aistear, aim/cel 4.3 Communicating/komunikowanie, *Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework*, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009).

Została także zorganizowana wycieczka piesza do sklepu z obuwiem (Exploring and thinking/odkrywanie i myślenie *Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework*, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009), a w obrębie aktywności językowej (Aim 3.2; Communicating, *Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework*, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009) czytanie i słuchanie opowiadań oraz bajek o tematyce butów (*Kot w butach*, *Kopciuszek*) oraz rozbudowywanie zakresu słownictwa związanego tematycznie (Aistear aim/cel 2.1, communicating/komunikacja, *Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework*, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009). W ramach zajęć ruchowych edukatorka przygotowała wspólną zabawę taneczną (Aistear; aim/cel 1.2. Identity and belonging/tożsamość i przynależność, *Aistear, the Early Childhood Curriculum Framework*, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009).

W oparciu o temat główny (zagadnienie edukacyjne dotyczące obuwia) nakreślono zatem cały plan oddziaływań edukacyjnych. Dzięki przeniesieniu doświadczeń jednego dziecka na grunt wspólnej edukacji nastąpiło zrozumienie i akceptacja, poczucie szeroko rozumianego komfortu psychicznego dzieci. Ważna rola edukatorki dotyczyła też wypracowania skutecznej komunikacji z rodzicami dziecka i wspólny plan na rozwiązanie problemu (tym samym wdrażanie standardów *Siolta*) Po rozmowach dziewczynka zgodnie ze swoją wolą nosiła w przedszkolu takie obuwie, jakie w danym dniu chciała nosić. Po zakończeniu realizacji zagadnienia edukacyjnego nastąpiło udokumentowanie tego procesu w obrębie „Learning Journal” dziecka oraz realizacja założeń *Aistear* i standardów *Siolta* dla całej grupy. Tak zarysowana praktyka edukacyjna jest rzeczywistym przełożeniem założeń programowych i zastosowaniem ich w praktyce, stanowiąc świadomie konstruowany przez edukatora proces edukacyjny i kształtując indywidualną historię doświadczeń dziecka. *Learning Journal* w postaci kroniki (czasem też w postaci elektronicznej) w momencie opuszczania przez dziecko placówki zostaje mu przekazany – to jego własna historia.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Zaprezentowana w artykule problematyka ukazująca początki oraz dynamikę rozwoju edukacji przedszkolnej w Irlandii uświadamia, jak ogromne zmiany nastąpiły w podejściu do dziecka w ramach opieki instytucjonalnej. Niezwykłość tego etapu edukacji w Irlandii polegała głównie na tym, że historia zmian jest stosunkowo krótka, a ogrom niezwykle i zaskakujący.

Irlandzki system edukacji przedszkolnej głęboko akcentuje konieczność zapewnienia dziecku dobrego samopoczucia, wskazuje, czym ono jest i jak się przekłada na życie codzienne podopiecznego, procesy poznawcze i w jakim stopniu wpływa na szeroko rozumiany rozwój dziecka oraz jego wartościowanie siebie w społeczności. Kładzie ogromny nacisk na potrzeby indywidualnej obserwacji dziecka – ciągłego przyglądania się i analizowania tego, co się dzieje w grupie. Wskazuje potrzebę skutecznej komunikacji z rodziną i odniesienie wszystkich aspektów do tego, o czym mówił Urie Bronfenbrenner (Bronfenbrenner, 1994) – jak wszystkie elementy oddziałują na dziecko, jak jest ono uwikłane w całą machinę bliższego i dalszego otoczenia oraz jak bardzo ważne jest wspólne wypracowanie dla dobra dziecka współpracy pomiędzy placówką i środowiskiem domowym.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne:

21 Census of Population 2022 – Summary Results, Migration and Diversity, <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cpsr/censusofpopulation-2022-summaryresults/migrationanddiversity/> (dostęp: 10.05.2024).

About us, *Early Childhood Ireland*, [http://About – Early Childhood Ireland](http://About-Early-Childhood-Ireland) (dostęp: 15.05.2024).

Aistear, the Early Childhood Education and Care, NCCA – National Council for Curriculum and Assessment, Dublin, 2009.

Bronfenbrenner U. (1994), *Ecological models of human development*. In *International Encyclopedia of Education*, Vol. 3, 2nd Ed. Oxford: Elsevier. Reprinted in: Gauvain,

Child and Family Agency Act 2013, [http:// Children and Family Relationships Act 2015](http://Children-and-Family-Relationships-Act-2015) (dostęp: 20.12.2024).

Child Care Act 1991, Child Care Acts 1991–2022, Childcare Support Act 2018, Childhood Services Ireland, <http://ibec.ie> (dostęp: 10.05.2024).

Child Care Act 1991, [http://Child Care Act, 1991 \(irishstatutebook.ie\)](http://Child-Care-Act-1991-irishstatutebook.ie) (dostęp: 12.05.2024).

Children Firs Act 2015, <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2024/act/19/enacted/en/html> (dostęp: 22.10.2024).

Constitution of Ireland, 1st of July 1937, [http://Irish Statute Book](http://Irish-Statute-Book) (dostęp: 9.05.2024).

Constitution of Ireland, Government Publication Office, Dublin.

Douglass F. (2018), *The history of the Irish Pre-school Playgroups Association*, Published on-line with permission from the author by OMEP Ireland, s. 6, www.omepireland.ie, <http://History-of-the-IPPA.pdf> (dostęp: 18.08.2024).

Dublin Steiner School, <https://www.dublinsteiner.com/our-school/our-story>, także, <https://www.buildingsofireland.ie/buildings-search/building/50080590/saoirse-waldorf-school-91-92-meath-street-dublin-8-dublin> (dostęp: 20.12.2024).

Early Childhood Care and Education programme (ECCE), <https://www.citizensinformation.ie/en/education/pre-school-education-and-childcare/early-childhood-care-and-education-scheme/> (dostęp: 29.09.2025).

Early Childhood Ireland, National Council for Curriculum and Assessment, <https://curriculumonline.ie/early-childhood/> (dostęp: 10.05.2024).

Early Childhood Ireland, *Department of Children, Equality, Disability, Integration and Youth*, http://Explainers_DCEDIY.pdf (dostęp: 20.12.2024).

Early Childhood Ireland. *Department of Children, Equality, Disability, Integration and Youth*, Milne K., *Irish Charter Schools*, Church of Ireland Board of Education, *The Irish Journal of Education*, 1974, VIII, 1 pp3 29, Educational Research Centre, <https://www.erc.ie/documents/vol08chp1.pdf> (dostęp: 10.12.2024).

M&B Cole, m (Eds), *Reading of the development of children*, 2nd Ed (1993, pp. 37–430), NY. Freeman, <https://www.ncj.nl/wp-content/uploads/media-im-port/docs/6a45c1a4-82ad-4f69-957e-1c76966678e2.pdf>, (dostęp: 09.12.2024).

National Childcare Scheme (NCS), Education in Ireland, Citizens Information, [http:// Overview of the Irish education system](http://Overview of the Irish education system) (dostęp: 23.10.2024).

RTE News, <http://How childcare costs stack up across Ireland, and Europe> (dostęp: 23.10.2024).

Rules for ECCE Programme, Version 2, October 2023, valid for the 2023/2024 Programme Year, Ireland, Department of Children, Equality, Disability, Integration and Youth.

Rutland Street Project, <https://rutlandstreetproject.ie/> (dostęp: 07.05.2024).

Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, *Konwencja o prawach dziecka*, <http://Konwencja o prawach dziecka -Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Portal Gov.pl>, (dostęp: 22.12.2024).

Siolta – The National Quality Framework for Early Childhood Education, <http://Siolta.ie> (dostęp: 22.10.2024).

Siolta – the National Quality Framework for Early Childhood Education, Department of Educations and Skills, Republic of Ireland, Government Publications, Dublin, 2017.

St. Brigid's Day Nuresery, <http://Home – St. Brigid's Day Nursery> (dostęp: 20.12.2024).

St. Nicholas Montessori Society of Ireland, 4th Anniversary edition, Spring 2010, Founded by the Irish Government under the National Development plan 2007–2010.

State of the Nation's Children, Key Findings, Data + Analytics, Department of Children, Equality, Disability, Integration, and Youth <https://www.universityofgalway.ie/media/healthpromotionresearchcentre/hbscdocs/nationalreports/2024-SONC.pdf> (dostęp: 30.05.2025).

State of the Nation's Children, Sociodemographics 1, Data Plus Analytics, Minister for Children, Equality, Disability, Integration, and Youth, Dublin, 2024.

The structure of European education system, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/data-and-visuals/european-education-structures>, (dostęp: 1.09.2025).

Opracowania:

Kot S. (1996), *Historia wychowania*, tom I–II, Warszawa: Wydawnictwo Żak.

Lyons T. (2003), *The educational work of Richard Lovell Edgeworth. Irish Educator and Inventor, 1744–1817*, „Volume 9 of Irish Studies, Issue 83 of Mellen Studies in Education Studies”, Edwin Mellen Press, The University of Virginia.

Łobocki M. (2000), *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.

McWilliams D. (2007), *The generation game*, Dublin: Gill Books.

Mhathuna M.M., Taylor M. (2012), *Early Childhood Education & Care. An introduction for Students in Ireland*, Dublin: Gill&MacMillan.

Moody T.W., Martin F.X. (2001), *The course of Irish History*, Blackroc: The Mercier Press Ltd.

O'Connor M. (2010), *The development of Infant Education in Ireland 1838–1948*, „Rethinking Education, Volume 4”, Epochs and Eras, Peter Lang, New York.

Pilch T. (1995), *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa: Wydawnictwo Żak.

Preschool education and care in Ireland, a historical and modern perspective **Summary**

Aim: The main purpose of the article was to get to know and show what early care and education looks like in the Republic of Ireland – through a historical perspective and its contemporary translation.

Methods: The researcher employed the technique of document research and a document analysis. The basis for the article consisted of Irish government documents and statistical data provided by the Irish Central Statistics Office/An Phríomh-Oifig Staidrimh (archive analysis). Additionally, the work utilized subject literature, mainly in English. Moreover, it drew on the author's over 10 years of pedagogical experience, as she worked from 2012 to 2023 in an early childhood education and care setting in Dublin; participatory observation

collected during professional work with children and the method of individual case study. This experience sparked the need for scientific research in the field of early childhood care and education (ECCE), as well as the desire to further expand knowledge on the factors shaping the contemporary dimension of the first level of education.

Results: As a result of the research, an explanation emerges of how the currently shaped Irish early childhood care and education system developed over the years. Early childhood care and education in the Republic of Ireland is the result of historical conditions and the social, economic and political situation that prevailed in the past.

Conclusions: Preschool education in the Republic of Ireland has a relatively short history, if we consider the year 2010 as the time when the Irish state began to fund it for the first time. A unique feature of preschool education in Ireland is the allocation of state budget funds to private entities, which make up the vast majority of institutions, while state-run institutions play only a minor role, and new ones are not being established. The Irish model of education and care, along with the curriculum, and educational and care standards, consider the first stage of human development as a journey. Child individualism and uniqueness are strongly emphasized. This was also the case in the past, when Irish pioneers (Lady Powerscourt, Eleonore Heerwart, John Synge) indicated such a need. The article, by means of chronological and factual references, presents contemporary preschool education in the Republic of Ireland to Polish readers. The research has confirmed that only through an analysis of the past one can understand the contemporary model of early education and childcare in Ireland. The article has achieved the assumed objective.

Keywords: preschool education, early childhood care and education (ECCE), system of education in Ireland, history of the Republic of Ireland, Irish preschool curriculum.